

СТАНОВИЩЕ

от доц. д.н. **Андреана Ефтимова**

за дисертационния труд

на **Тодор Владимиров Кръстев**

на тема: **Межкултурни различия в невербалната комуникация между французи и японци през епохата Мейджи**

за вътрешно обсъждане за насочване към публична защита за получаване на образователната и научна степен „доктор“ по научна специалност 2.3. Философия (Невербална комуникация в реториката).

Научен ръководител: **проф. д.ф.н. Величко Руменчев**

Данни за дисертанта. Докторантът Тодор Владимиров Кръстев е завършил НГДЕК през 2002 г. Бакалавърската си степен по френска филология получава в СУ „Св. Климент Охридски“ (2002-2007), а магистърската си степен по международни отношения и сравнителна политика – в НБУ (2008-2010). Тодор Кръстев има три специализации - по литература и комуникация в Университет Париж-8 (Франция, 2006), по международни отношения и политология в Свободния университет в Брюксел (Белгия, 2010) и в Националната библиотека за езици и цивилизации (BULAC) към Националния институт за източни езици и цивилизации (INALCO) в Париж (Франция, 2015). Сериозния си интерес към източните култури и езици Тодор Кръстев заявява и с участието си в двугодишен курс по японски език в Центъра по източни езици и култури към СУ (2013-2015).

Професионалният опит на докторанта включва преподаване на френски език, преводаческа дейност (с отличие от конкурс по превод на ФКНФ при СУ) и участие в редица проекти, свързани с бежанците.

Данни за докторантурата. Докторантурата на Тодор Кръстев е в периода 2013 – 2017 г. Дисертационният труд е обсъден на заседание на Катедра „Реторика“,

проведено на 30.06.2017 г. с разширен състав от хабилитирани специалисти.

Публичната защита е насрочена, като са спазени изикванията на ЗРАС.

Данни за дисертацията и автореферата. Дисертацията се състои от 282 страници заедно с приложенията и библиографията. Преобладават чуждите източници, което е обяснимо с оглед на темата. Пропуснати са ключови изследвания в областта на невербалната комуникация на български учени, които макар и несвързани директно с темата, предлагат редица класификации и интерпретации на невербалните межкултурни отношения. Авторефератът не съдържа необходимите за жанра структурни елементи. Освен резюмиране на съдържанието, той би следвало да съдържа библиографските източници, използвани в резюмето, приносите, списъка с публикации по темата на дисертационния труд, както и служебна информация за дисертацията – брой на страниците, брой на библиографските източници на български и на чужд език и пр., което би улеснило рецензентите.

Дисертационен труд. Дисертационният труд на Тодор Кръстев се занимава с межкултурните различия в невербалната комуникация на японци и французи на базата на текстове на френски пътешественици, посетили Япония в епохата Мейджи (1868-1912). Впечатлява не толкова избраната тема, колкото перспективата, от която се разглежда – погледът на чужденеца към една далечна и затворена култура, тепърва отваряща се към света. Всъщност предмет на дисертацията не са приликите и различията на невербалните елементи в общуването на японци и французи, а рецепцията и интерпретацията на невербалните характеристики на комуникацията в японското общество в един определен период от неговото развитие от чужденеца, носител на съществени културни различия. Този предмет предполага ясно определяне на теоретичния подход към предмета на изследване и назоваване на основните му представители в уводната част на труда.

Дисертацията е ясно и логично структурирана. Първата глава въвежда и обобщава основни културни предпоставки, влияещи върху невербалната комуникация в Япония – съществуването на различни религии (шинтоизъм, конфуцианство, даоизъм, будизъм и други течения), философски течения, традиционни ценности и манталитет (Едиповият комплект на японца, водещ до чувството му на зависимост, надхвърлящо семейството, обхващащо нацията, императора и повлияло отношението към понятието *свобода*, към учителите, към понятието *привързаност* и др.).

Във втората глава се анализират редица теоретични заключения за спецификите на японската невербална комуникация. Тя се полага в координатните системи на

висококонтекстните и нискоконтекстните култури, на монохронните и полихронните култури, на културите на бързите и бавните послания. Специално внимание е отделено на мълчанието в неговите четири значения за японците – за изразяване на истинност, социална дискретност, смущение и предизвикателност. Не са изпуснати и най-дискутираните в подобни изследвания особености на японците при организирането на личната територия и пространство, както и в кинесиката.

Третата глава описва историческия период, избран в изследването – периода Мейджи – през текстове на Марко Поло (от края на XIII в.), на християнски мисионери и пр. Главата е ключова за осъзнаването на това, че факти, които днес ни изглеждат достатъчно известни и неучудващи, тогава са били изненада за носителите на европейски културни ценности, тъй като те се сблъскват с една много затворена култура, която за първи път от дълго време се отваря за чужди погледи и влияния. И тези влияния не са навлизали системно, осмислено и постоянно, а стихийно, нерегулирано и често по случайност. Всичко това се отразява и на невербалните модели на поведение, в които съжителстват традиционни и нововъзприети, чужди елементи.

Четвъртата глава обобщава спецификите в невербалното поведение на японците и межкултурните различия през погледа на французите в Япония през ерата Мейджи. Тук наистина е положен много труд в издирването, систематизирането и обобщаването на информация от разкази, хроники, пътеписи на французи пътешественици. Отбелязвам и коректната работа с тези текстове, както и добрата организация на информацията, изведена от тях. Информацията е систематизирана по предложена от проф. Величко Руменчев типология на невербалните средства – кинесика, проксемика и вокализация. Засягат се редица любопитни невербални различия на японците (като например усещането за липса на емоции, на галатност, за прекалена близост в бита, за естественото отношение към голотата и пр.). Смятам, че е могло да се представят някои основополагащи теоретични модели на други автори на подобни съпоставителни културно-антропологични изследвания, но вероятно това би направило текста още по-обемно и би нарушило концентрираността му върху определените предмет и обект. От друга страна, би повишило впечатлението за научна систематизация и интерпретация на предложените факти и интересни истории, тъй като текстът създава усещането по-скоро за наративен и дескриптивен текст. Една по-изявена авторова аналитичност би била допълнително достойнство на труда. С оглед обаче на различните национални и професионални традиции в научното писане приемам, че подобна стратегия – на наративно и увлекателно представяне на огромна по обем информация – е

предпочитана и уместна в културно-антропологическите и етнографските проучвания и се смята за допълнителен плюс за популяризирането на научното знание сред по-широк кръг от хора.

Публикации и участия в научни форуми. Докторантът представя три публикации, като две от тях са резултат от участие в научни конференции. Четвъртата публикация е рецензия на научен сборник, анализиращ нововъзникващите форми на граждански протести по света и ролята на интернет в този тип комуникация. Публикациите изпълняват изискването за апробация на части от дисертационното изследване в различни форуми на научното общуване.

Заключение. Въз основа на сериозните проучвания и систематизация на чуждестранни автори, както и на богатата информационна подплата на разработката предлагам на уважаемото жури да присъди на Тодор Владимиров Кръстев образователната и научна степен „доктор“ в професионалното направление 2.3. Философия (Невербална комуникация в реториката).

София, 01.09.2017 г.

доц. д.н. Андреана Ефимова,
ФЖМК, СУ „Св. Климент Охридски”